

میدان امام :

با انتخاب اصفهان به پایتختی و گسترش شهر به طرف جنوب، میدان عظیم نقش جهان با طول تقریبی ۰۰۷ و عرض ۱۵۸ متر در شرق گردشگاه چهارباغ به عنوان عضو اصلی گسترش شهر مورد توجه قرار گرفت . در چهار سوی میدان نقش جهان ،

در چهار قرن پیش به ترتیب چهار ساختار اساسی احداث گردید که مشتمل بر کاخ عالی قاپو ، بازار قیصریه ، مسجد شیخ لطف الله، و مسجد جامع عباسی می گردد. در مقام مقایسه میدان امام با سایر میدان های تاریخی جهان ، این میدان ۴ برابر بزرگتر از میدان دوازدهر پارسی که همزمان با میدان نقش جهان ساخته شده است و ۵/۶ برابر بزرگتر از میدان سن مارکو در ونیز همچنین به مراتب وسیع تر و گسترده تر از میدان معروف سرخ مسکو می باشد .

مسجد شیخ لطف الله :

در ضلع شرقی میدان نقش جهان و روبروی کاخ عالی قاپو ، مسجدی واقع شده که در دوران صفویه آن را مسجد صدر و رفیع الله نیز می نامیده اند .

طرح این مسجد همزمان با طرح ریزی نقشه چهارباغ و هزار چریب به مرحله اجرا درآمد . سردر زیبایی این مسجد در سال ۱۰۱۲ ه.ق و بقیه مسجد و تزئینات کاشیکاری آن تا سال ۱۰۲۸ ه.ق به طول انجامید کتیبه سردر این مسجد به خط ثلث بسیار زیبا با کاشی سفید معرق بر زمینه لاجوردی نوشته شده سال ۱۰۱۲ و امضا علیرضا عباسی

خوشنویس برجسته آن عصر را نشان می دهد .

شاید دلیل اینکه جهانگردان و سیاحان کمتر به این بنا پرداخته اند اختصاصی بودن مسجد شیخ لطف الله است . در واقع مسجد به احترام شیخ لطف الله جبل عاملی روحانی شیعه آن زمان که از لبنان به ایران آمده بود ساخته شده است عدم وجود صحن و مناره که در تمامی مساجد اسلامی جزء لاینفک بنا است بر این نکته تاکید می کند. عدم وجود صحن و مناره باعث شده تا رواقی پوشیده از کاشیکاری های زیبا و استادانه و پر کار فضای مسجد را به گنبد مربوط کند .

چرخش ۴۵ درجه ای مسجد که از محور شمال به جنوب نسبت به محور قبله دارد جنان ماهرانه صورت گرفته است که به هیچ روی توجه بیننده را به خود جلب نمی کند. گنبد کم ارتفاع مسجد حاوی خطوط اسلیمی است که به طرز باشکوهی بر زمینه خاکی رنگت گنبد گسترده شده وهماهنگی بی نظیری را به وجودمی آورد. محراب یی بدیل مسجد تاریخ ۱۰۲۸ ه.ق را نشان می دهد .

مسجد امام :

در منتهی الیه جنوبی میدان نقش جهان مسجدی برپاست که نمونه ارزنده ای از معماری قرن ۱۱ هجری به شمار می رود .

ساختمان مسجد در سال ۱۰۱۹

هجری برابر با ۱۶۱۱ میلادی شروع شد ودر سال ۱۰۳۸ ه.ق به پایان رسید

سردر زیبای این مسجد با کاشی معرق است اما بقیه قسمت ها با کاشی خشت تزئین شده است بسیاری از مظلمین علت این تفاوت را عجله شاه عباس اول برای اتمام مسجد داشت . سردر ورودی رفیع و باشکوه با مناره های طرفین بر زیبایی بنا می افزاید . این سر در با کاشی های تزئینی چند رنگ همراه با نقوش گل و گیاه و پرند و مقرنس های پوشیده از کاشی های معرق با نقش های متنوع و زیبا تزئین شده است .

در دو گوشه جنوب شرقی و جنوب غربی مسجد مدرسه ناصری و سلیمانیه قرار دارند که اولی به خاطر تعمیرات در زمان ناصر الدین شاه و دومی به علت تعمیرات در زمان شاه سلیمان صفوی بدین نام موسوم شده است .

سنگ مشهور به سنگ شاخص که در چهار فصل ظهر شرعی

را نشان می دهد در مدرسه سلیمانیه قرار دارد که از ابتکارات و ابداعات شیخ بهایی به شمار می رود.

از دیگر خصوصیات این گنبد با عظمت و وسیع این است که آن را از بزرگترین و استادانه ترین آثار معماری قرن ۱۱ هجری می دانند و از خصوصیات این گنبد که حدود ۵۴ متر ارتفاع دارد انعکاس صداست و این به خاطر دوپوش بودن گنبد و فضای ۱۶ متری بین دو گنبد است

عمارت عالی قاپو :

در غرب میدان نقش جهان و روبروی مسجد شیخ لطف الله عمارتی برافراشته که به عنوان یکی از مهمترین شاهکارهای معماری قرن ۱۱ هجری از شهرتی عالمگیر برخوردار است . عمارت عالی قاپو در واقع ورودی بزرگ و باشکوه میدان نقش جهان به مجموعه دولتخانه و عماراتی مانند : رکیب خانه، تالار تیموری، تالار طوبله ، تالار سر پوشیده، کاخ چهلستون و دیگر عمارات مربوط بوده است . اصل بنا در دوره شاه عباس اول احداث شده است ودر دوره جانشینان او الحاقات و تعمیراتی انجام شده است این ساختمان دارای ۵ طبقه است که هر طبقه تزئینات مخصوص به خود را داراست .

عالی قاپو مرکب از دو کلمه علی و قاپو به معنای سر در بلند است این سردر بلند تماماً با سنگ سماق ساخته شده است .

در طبقه سوم این عمارت ، ایوان بزرگی است که بر ۱۸ ستون بلند و رفیع استوار است و این ستون ها در آن زمان پوشیده از آئینه بود وسقفی با صفحات بزرگ که با نقاشی ها و آالت های چوبی تزئین شده بود بر فراز آن قسراز گرفت .

علاوه بر مینسائورهای کار هنرمند معروف عصر صفوی رضا عباسی ، گچبری های آخرین طبقه که تالار آن به اتاق موسیقی یا اتاق صوت منتهی می شود نیز معروف است . علت پرداختن و ایجاد این اشکال برای این بوده است که انعکاسات حاصله از نغمه های نوازندگان و اساتید موسیقی به وسیله این اشکال گرفته می شد و صداهای طبیعی وبدون انعکاس به گوش می رسد .

سر در قیصریه :

این در که در واقع به عنوان ورودی اصلی بازار شاهي محسوب می شود هم زمان با ساخت مسجد جامع و به دستور شاه عباس اول صفوی بنا گردید . از مدارک و مستندات اینگونه برمی آید که بنای سردر قیصریه ، پس از اتمام ساختمان بنا در سال ۱۰۲۶ ه.ق خاتمه یافته است و معمار آن نیز استاد طراح بافت شهرسازی اصفهان استاد علی اکبر اصفهانی بوده است .

برسر در این بنا که مهمترین و با عظمت ترین دروازه های ورودی شهر صفوی اصفهان محسوب می شود و رابطه ی بافت قدیم وحدید شهر به یکدیگر بوده است، نقاشی های جندی از آثار رضا عباسی از جمله جنگ شاه عباس اول با ازبکان وتابلو شکار گاه سلطنتی مشاهده می شود که مناسفانه در اثر برودت هوا در معرض آسیب جدی قرار گرفته اند. در بالاترین قسمت این سردر دو نیم تنه تیرانداز مرد دیده می شود که تنه آنها شیر یاببر ودم آزدهاست . این دو تصویر که بر کاشی معرق است بیانگر صورت فلکی اصفهان یا برج قوس است در واقع منجمان تولد اصفهان را در این ماه دانسته اند. شاردن علت نامگذاری این سر در به نام قیصریه را به این علت می داند که سر در این بازار را مثل یکی از بناهای قیصریه، قیساربه در آسیای صغیر (ترکیه کنونی) ساخته اند .

بر بالای سر در ساعت بزرگی نصب بود که در جنگ با پرتغالی ها نصب ایران شده بود . علاوه بر آن عمارت نقاره خانه نیز در بالای سردر قیصریه ساخته شده بود ودر زمان حکومت ظل السلطان در جبهه های سر در قیصریه تغییراتی صورت گرفت ویک حاشیه کاشیکاری در امتداد سه جانب سردر اضافه شده است .

کاخ چهلستون :

از جمله بناهای عصر صفوی ، ساختمان کوچکی است که شاه عباس اول در باغ جهان نما به صورت کوشک یا کلاه فرنگی احداث کرد و در زمان شاه عباس دوم توسعه یافت و چهلستون نامیده شد . ایوان اصلی بر بیست ستون استوار است که در دوران صفویه از آئینه کاری های بسیار زیبا پوشیده شده است .

بسیاری از محققین وجه تسمیه کاخ را انعکاس بیست ستون در آب وعده ای نقش

مدرسه چهارباغ :

مدرسه چهارباغ که به نام مدرسه مادرشاه نیز نامیده می شود، آخرین بنای تاریخی باشکوه عهد صفویه در اصفهان است که برای تدریس و تعلیم طلاب علوم دینی در دوره شاه سلطان حسین از سال ۱۱۱۶ تا ۱۱۳۶ ه ق ساخته شده است .

مدرسه چهارباغ از لحاظ کاشی کاری انواع

مختلف این فن را در خود جای داده و در حقیقت موزه کاشی کاری اصفهان می باشد کاروان سرای مادرشاه که مجلل ترین اقامتگاه مسافرن سه قرن پیش بوده هم اکنون تبدیل به مهمانسرای عباسی شده و از لحاظ سبک معماری در بین هتل های دنیا در زمان حاضر بی نظیر و منحصر به فرد است.

گنبد مدرسه چهار باغ بعد از گنبد مسجد شیخ لطف الله قرار دارد ولی گنبد مجلل آن که با طلا و نقره تزئین شده از لحاظ زرگری و طلاکاری و طراحی و قلمزنی در نظر استادان بزرگ امروز این فن شاکتاری از صنایع ظریفه است و نظیر ندارد. محراب با شکوه و منبر یکپارچه مرمری و حجره مخصوص شاه سلطان حسین کاشیکاری معرق اطراف گنبد و داخل مدرسه و درها و پنجره های چوبی آلب بری شده از قسمت های بسیار جالب و تماشایی این بنای نفیس تاریخی است.

منار جنبان :

این بنا به صورت یک بقعه و دو مناره است که بر روی قبر « عموعبدالله» از زهاد معروف قرن هشتم هجری بنا شده و سنگ قبر آن مورخ به سال ۲۱۶ هجری، مقارن اواخر سلطنت « اولجایتو» ایلخان مسلمان مغول است. ایوان منارجنبان یکی از نمونه های ایینه سبک مغولی ایران است و از آن دوره کاشیکاری هایی هم دارد. مناره ها بعداً و

در تاریخی که درست معلوم نیست و احتمالاً در آخر عصر صفویه به ایوان مزبور اضافه شده اما نکته جالب در این بنای تاریخی آن است که با حرکت دادن یک مناره، نه تنها مناره دیگر به حرکت در می آید، بلکه تمامی این ساختمان بر تنش می شود. مقبره « عموعبدالله» در بقعه منارجنبان زیارتگاه مردم ساکن دهکده « کارلادان» (ساردان) است که این بقعه در آنجا واقع شده و تا شهر اصفهان حدود هفت کیلومتر فاصله دارد .

سی وسه پل

یکی از پلهای زیبا و جالبی که در دوران صفویه بر روی زاینده رود احداث شد سی و سه پل است این پل در گذشته «پل جلفا» نامیده می شد (زیرا از این طریق به جلفا که تازه احداث شده بود می رسیدند). به «الله وردیخان» نیز معروف است زیرا سردار مشهور شاه عباس اول که به ساختن این پل مأمور گردید به این نام نامیده می شود.

این پل که چهارباغ عباسی را به چهارباغ بالا متصل می کند قبلاً ۴۰ چشمه داشته اما امروز بیش از سی و سه چشمه آن باقی نمانده است و بقیه آنها مسدود شده اند. پل ۲۹۵ متر طول و ۱۳/۷۵ متر عرض دارد و در زمره اولین آثار ی است که شاه عباس اول دستور ساختن آن را داده است.

در طرفین پل معبر بارنیک مسقفی است که در سراسر طول پل دیده می شود. سی و سه پل دارای یک پیاده رو برای گردش در بالا و یک پیاده رو در پایین است. پیاده رو پائین گذرگاه مسقفی است که میان پایه های مرکزی پل و به فاصله کمی از بستر رودخانه ایجاد شده است. از گفتنیها دربارہ سی و سه پل اینکه در دوران صفویه جشن «آبریزان» یا «آبریز کان» در کنار زاینده رود و در نزدیکی این پل برگزار می شده است. در این جشن که در سیزده تیرماه هر سال برگزار میشد مردم با بانشیدن آب و گلاب به روی یکدیگر در این مراسم شرکت می کرده اند. مصالحی که در ساخت سی و سه پل به کار رفته:آجر در قسمت فوقانی و سنگ در طبقه تختانی پل است. پل الله وردیخان که در سال ۱۰۱۱ هجری بنا شده است از آثار مشهور اصفهان است که اکثر سیاحان و جهانگردان به توصیف آن پرداخته اند.

پل شهرستان

قدیمی ترین پل زاینده رود است که به عقیده بعضی از محققین اساس امروز آن ساسانی است ولی ریشه و پایه هخامنشی دارد و قسمتهای فوقانی آن الحاقاتی از آثار دوره دیالمه و سلاجقه را در بر می گیرد. این پل قدیمی در ناحیه «جی قدیم» واقع شده و از نظر معماری فوق العاده جالب توجه است و یکی از پل های باستانی است که در چهار کیلومتری

مشرق اصفهان واقع و از دو طرف از آن پل عبور می کنند.

این پل از نظر معماری بسیار جالب و بعقیده باستان شناسان مربوط به دوره ساسانیان است و پایه های آن بر روی سنگهای طبیعی کف رودخانه استوار گردیده است عده ای هم ساختمان آن را به دوره دهلیمان مربوط می دانند. این پل در نه کیلومتری مشرق پل خواجه واقع شده است. امروزه این پل را پل شهرستان می نامند، ولی در روزگاران قدیم جسر حسین و پل جی هم نامیده می شده است. از نویسندگان قدیم مفضل بن سعدبن حسین مافروخی اصفهانی در کتاب خود بنام محاسن اصفهان، از این پل بنام جسر حسین یاد کرده است و قصرهایی که نزدیک این پل بنا شده بوده را ستوده است.

مسجد حکیم :

از جمله مساجد بسیار جالب و مشهور عصر صفوی ، مسجد حکیم اصفهان است که کاشیکاری های زیبا و خطوط متنوع ، کار اساتید نامدار عصر صفویه ، آن را در زمره یکی از شاهکارهای معماری اسلامی قرار داده است.

این مسجد باشکوه در محل مسجدی واقع شده که در دوران حکومت دیالمه آن را جورجیر می نامیده اند و چون در انتهای بازار رنگرزان واقع بوده به جامع رنگرزان نیز معروف بوده است . امروز جسر در این مسجد اثری بر جای نمانده است . در نمای این سردر اختلاف سطح ها را با نوعی اندود پر کرده اند که پس از زدن اندودها طرح های بسیار جالب توجهی نمودار گشته است .

سردر نفیس وباشکوه با ۱۰۰۰ سال قدمت یکی از آثار طراز اول اسلامی به شمار می رود . مسجد حکیم در زمان سلطنت شاه عباس دوم صفوی ساخته شده است علت نامگذاری این مسجد به حکیم این بوده که بانای مسجد ((محمد داوود))نامی بوده که درزمان شاه عباس دوم به طبابت اشتغال داشته است وبه دلالتی مورد خشم قرار میگردد واز بیم جان به هندوستان می گریزد وچون در این دیار به ثروتی انبوه می رسد حکیم داوود مقداری از این ثروت را برای کانش به اصفهان می فرستد واز آنان می خواهد مسجدی عالی در شهر اصفهان بنا کنند . تاریخ اتمام این بنا براساس کتیبه سردر شمالی مسجد سال ۱۰۲۳ ه.ق می باشد در داخل ایوان جنوبی مسجد بعد از آیات قرآنی نام محمد رضا امامی است .

کلیساهای اصفهان:

پس از شکل گیری وتوسعه جلفا و صدور فرمان برای آزادی آنان در اجرای مراسم مذهبی ، ساخت کلیساها در این شهرک آغاز شد به طوری که هنگام بازدید پیترو دلاواله از جلفا ۱۰ کلیسا وبه موجب نوشته شاردن ۳۰ کلیسا در جلفا وجود دارد که از آن تعداد اینکه می توان از کلیساهای واتک، مریم ،یاکوب مقدس، بیت اللحم ، سن استپانوس، یوحنا، گریگور،سرکیس وترنس یاد نمودکه از میان آن ها می توان به کلیسای واتک اشاره نمود .

کلیسای واتک :

این کلیسا به نام های سن آمور و آمانا برکیچ نیز نامیده می شود و بزرگترین کلیسای جلفا است. این کلیسای باشکوه در سال ۱۰۱۵ ه.ق برابر با ۱۶۰۵ میلادی در اراضی باغ زرشک احداث شد و توسعه یافت .

دورتا دور گنبد این کلیسا داستان خلقت آدم و حوا توسط نقاشان ارمنی ترسیم شده اند . بر محراب بسیار زیبایی کلیسا نیز تصاویری از جمله تصویر حضرت مسیح نقاشی شده است . در گوشه حیاط کلیسا برج ناقوس بسیار زیبایی وجود دارد که بر ۴ ستون سنگی قرار دارد . کلیسای واتک دارای تاسیساتی همچون موزه و کتابخانه است و کتابخانه آن با ۲۵۰۰۰ جلد کتاب به عنوان یکی از بهترین منابع مورد استفاده محققین و پژوهشگران ارمنی وسایر ادیان است .

«کوتاه و گویا» ، مجموعه جزوه هایی است که در جهت آشنایی بیشتر شما شهروندان گرامی با قوانین،اقدامات و فعالیت های بخش های گوناگون شهرداری تهیه شده است. راهنمایی ها و پیشنهادهای شما عزیزان راهگشای مفید برای حال و آینده خواهد بود.

روابط عمومی شهرداری اصفهان
مرکز ارتباط مردمی ۱۳۷
خبرگزاری ایمنما www.imna.ir
www.isfahan.ir

عدد ۴۰ (نشانه کثرت وتنوع) را علت نامگذاری این کاخ دانسته اند با توجه به کتب تاریخی سال اتمام این کاخ را سال ۱۰۵۷ در زمان شاه عباس دوم دانسته اند .

کاخ چهلستون در واقع به پذیرایی از حکام صفوی اختصاص داشته است ، معماری کاخ تلفیقی از معماری ایرانی، چینی وغربی است. ایوان مرکزی کاخ مرکب از دو بخش است . یک بخش که بر ۱۸ ستون چوبی استوار است . چهار ستون وسط که بر روی ۴ شیر سنگی قرار گرفته وتنها آثاری هستند که از دو قصر باشکوه دیگر دوره صفویه یعنی آئینه خانه و عمارت سر پوشیده – که در زمان حکومت ظل السلطان تخریب شده است – باقی مانده است و بعدها به این محل منتقل شد .

تالار مرکزی کاخ که اختصاص به مهمانان خارجی و داخلی و شخصیت های کشورهای دیگر داشت حاوی نقاشی های است که وقایع تاریخی دوران های مختلف را در بردارد از جمله پذیرایی شاه عباس اول ودوم از امرای ترکستان و همایون ونیز جنگ اسماعیل اول با ازبکان است . دو تصویر دیگر که روبروی دو ورودی تالار است جنگ چالدران ودیگری جنگ کربال در زمان نادرشاه افشار را نشان می دهد. این سالن باشکوه که بر گنبدی منقوش استوار است با لچکی های رنگارنگ و طرح های طلائی وشفاف از شاهکارهای هنری آن عصر محسوب می شوند .

بنای چهلستون در ابتدا با آینه کاری ظریفی پوشیده شده بود اما بعدها در زمان ظل السلطان این قسمت ها با لایه ای از گچ پوشانیده شد. علاوه بر آن در همین زمان این کاخ در قبال وجهی اندک به فردی سپرده شد تا از مصالح آن سوء استفاده کند ولی با اقدام سریع حاجی محمد ابراهیم ملک التجار و پرداخت مبلغی هنگفت ، این عمارت از خطر انهدام نجات یافت .

با وجود همه این مسائل آرتور دو گوبینو که درسال ۱۸۵۵ میلادی به اصفهان آمده بود در نوشته های خویش می نویسد ((شهری همچون اصفهان ساخته نمی شد وجنبن هنرهایی شکوفا نمی گشت اگر معماران بناهای پایتخت روزها وشبهای خود را صرف شنیدن داستان های شگفت انگیز مربوط به فرشتگان نموده بودند.))

www.isfahan.ir
روابط عمومی شهرداری اصفهان
کوناها و گویا

آثار پیاخر اصفهان

